

Alkalmazott nyelvészeti anket 1.
AZ IGAZSÁGÜGYI NYELVÉSZET ÉS TÁRSTERÜLETEI SZAKMAI NAP
2019. november 6. szerda 11.00–18.00
ELTE BTK kari tanácsterem (1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A, földszint)

Szervező: ELTE Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelvstratégiai Kutatócsoport, Magyar Nyelvi Szolgáltató Iroda

Támogató: ELTE BTK, Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara, MISZK Kriminálisztikai Szakmai Tagozat, Nemzeti Kulturális Alap ismeretterjesztés és környezetkultúra kollégium

Program:

11.00 Megnyitó

Jogi, pszichológiai megközelítések

11.10–11.30 Arató Balázs (Károli Gáspár Református Egyetem): Igazságügyi nyelvész szakvélemény a jogi eljárásokban

11.30–11.50 Sófi Gyula (igazságügyi gyermekpszichiáter): A befolyásolás mintázatai a gyermekek előadásmódjában

11.50–12.10 Ránki Sára (magánszakértő): A szavak ereje. Egy szöveg mint gyűlöletbeszéd

12.10–12.30 Dede Éva (ELTE, Manyszi): A zaklatás új formái

Szünet

13.00–13.20 Szegedi Zoltán (ELTE): A zsarolólevelek és a nyelvhasználat torzításának figyelembevétele a nyelvi profilalkotás során

13.20–13.40 Nagy Levente Péter (Manyszi): Nyelvész szakértés devizahiteles perekben

Fonetika, akusztika (hangszakértés)

13.40–14.00 Tatár Zoltán (NBSZ): Beszélőazonosítás és beszélőprofil-készítés

14.00–14.20 Balla Gábor (NSZKK): A hangtechnikai szakterület bemutatása

Szünet

Irodalom, nyelvészet

Plenáris előadások

15.00–15.30 Garamvölgyi László (Nemzeti Bünmegelőzési Tanács): József Attila halála: amiről az íráskor vallanak

15.30–16.00 Balázs Géza (ELTE): A “kuruc dalpör”. Egy korai szövegfilológiai-igazságügyi nyelvészeti vizsgálat Thaly Kálmán versei/álkuruc versei kapcsán

16.00–16.20 Főző Eszter (NBSZ): A nyelvész szakértés múltja és jelene - nyelvész szakértés a gyakorlatban

Szünet

Írásszakértés

17.00–17.20 Terbe Ernő (gyémántfokozatú írásszakértő): Az összehasonlító írásvizsgálat mint a személyazonosítás eszköze. Az írásszakértői azonosító vizsgálat folyamata

17.20–17.40 Bencsik Erika (NSZKK): Új irányok az igazságügyi írásszakértői vizsgálatban

Összefoglalás

17.40–18.00 Balázs Géza (ELTE): Az igazságügyi nyelvészet területei, módszerei

18.00 Vita, megbeszélés

18.30 Fogadás

A konferencián való részvétel ingyenes, de fontos az előzetes regisztráció, amit itt tehet meg:
iroda@e-nyelv.hu

Kivonatok

Arató Balázs: Igazságügyi nyelvész szakvélemény a jogi eljárásokban

Jellemzően milyen ügyekben, milyen jogi eljárásokban kerül sor igazságügyi nyelvész szakvélemény beszerzésére? Az elméleti áttekintést követően konkrét példák szemléltetik majd, hogy mikor érdemes, illetve szükséges nyelvész szakértőt magánszakértőként felkérni, vagy pedig indítványozni, hogy a bíróság rendeljen ki igazságügyi nyelvész szakértőt. Az előadás nem szorítkozik a büntetőeljárásokra, hanem azt is igyekszik megvilágítani, hogy a legkülönbözőbb okiratokkal, jognyilatkozatokkal kapcsolatos, vagy éppen védjegyjogi ügyekben is döntő jelentősége lehet a nyelvész szakértő véleményének. Az előadó végül egybeveti a szerződések értelmezésére vonatkozó polgári jogi elveket a kikristályosodóban lévő szakértői módszertannal, és kitér olyan fogalmakra is, mint például az átlagos műveltséggel rendelkező fogyasztó.

Balázs Géza: Thaly Kálmán, a gyűjtő, hamisító, rejtőzködő

Thaly Kálmán (1838–1909) történész, politikus, filológus, költő életműve, szerepe elhomályosult, nevét leginkább – elítélő hangnemben – a „hamisított kuruc dalok” vagy másként a „kuruc dalpör” tartja fenn. Thaly gyűjtött és minden bizonnyal jelentősen stilizált kuruc verseket, írt saját kuruc verseket, és 12-13 olyan versről tudunk, amelyet saját maga írhatott, de kuruc népköltészetnek tulajdonított. Hamisítónak mégsem nevezhetjük: a) a korszakban az „eredetiség” még nem jelentette ugyanazt, mint ma, b) ma az „eredetiség” ismét nem jelenti azt, mint korábban, c) Thaly „játszott”, mert még életében elárulta magát, csak hogy arra életében nem figyeltek fel. A történészek-irodalomtörténészek találó módon nevezték el Thaly verseit: álarcos, áttulajdonított, régieskedő (Riedl, 1913), magaalcazó (Borbély, 1927) költeménynek. Az eljárás fordított plágium (Riedl, 1913) vagy kontraplágium (Maitre, 1913), fordított kisajátítás (Szentpéteri, 2001). R. Várkonyi Ágnes (1961) szerint: nem lopott szöveget, hanem alkotott másnak. Bori Imre (2003) sikeres mimikrit, Csehy Zoltán (2005) kosztümös (maszkos) identitást, sőt „arclopást” említ. A tanulmány (a szakirodalom alapján) szövegfilológiai eszközökkel mutatja ki az Esztergom megvétele című kuruc vers valódi, Thaly Kálmánra szerzői jegyeit. Az említett 15 szövegkritikai szempontot a következőképpen értékeli: erős érv (7), közepes érv (4), gyenge érv (4). Végül egy csattanóval kitér arra, hogy a bujdosódalok valójában egy „dalban bujdosó”, identitását álcázó szerzőt is rejthetnek, s így az életműnek lehetséges egy sajátos „queer” olvasata is.

Balázs Géza: Az igazságügyi nyelvészet területei, módszerei

Kriminalisztikai területek: szerzőazonosítás: fenyegető, zsaroló levél (sms, e-mail) – ki írta, esetleg diktálták-e?; stílusmeghatározás: személyiséget sértő, közösséget izgató szöveg; szövegelemzés: egy adott szöveg mire utalt/utalhatott (pl. történt-e megvesztegetés); Egyéb jogi ügy: jogszabály/tárgyalótermi utasítás, végzés nyelvi értelmezése; névadás (hasonló név sérti-e a korábbi névviselet); eredeti anyanyelv megállapítása; más anyanyelvű érthette-e az adott szöveget? Nem kriminalisztikai: szakvélemény (szlogen, jelszó ügyében; helyesírási kérdésben; emléktábla szövegével kapcsolatban). Módszerek: kvantitatív (mennyiségi, statisztikai) és kvalitatív (megfigyelés, következtetés); összehasonlító elemzés. Megbízható eredmény: 15-20 nyelvi-nyelvtani jellemző és kb. 1000 szavas minta. Nyelvi, nyelvtani jellemzők: szófajmegoszlás, szintaktikai szerkezetek, szövegtani jellemzők, preferált nyelvi változók, egyéni alakok, nyelvváltozat. Megegyezési index. Eredmény: szerzőazonosítás, profilalkotás (nem, kor, műveltség, jellemvonások, szándékok, beszédpartnerhez fűződő viszony, értelmi állapot).

Balla Gábor: A hangtechnikai szakterület bemutatása

Az előadás bemutatja az igazságügyi hangtechnikai szakértést. A szakterület elsősorban hangfelvételek és azok tartalmának elemzésével foglalkozik. Gyakori szakértői feladat egy hangfelvételen hallható személy beazonosítása, amely nem csak technikai, hanem nyelvészeti szempontok szerint is történik. Rendszeres feladat a felvételen hallható beszéd érthetőségének javítása és annak leiratozása. A hangfelvételek bizonyítékként történő felhasználásakor szükséges lehet azok eredetiségének ellenőrzése, amely szintén hangszakértői feladat.

Bencsik Erika: Új irányok az igazságügyi írásszakértői vizsgálatban

A hagyományos írásszakértői vizsgálat elsősorban a papír alapú kézírás manuális vizsgálatát és a gépirásvizsgálatot foglalta magában. Kiterjedt az író személyek körére vonatkozó következtetésekre, beleértve az író személy foglalkozását, műveltségét, még a szöveg sajátosságainak vizsgálatát is. Hol vannak ma az írásszakértés határai, hol található a nyelvész- és írásszakértői vizsgálat, lehetnek-e közös kutatási területek? Milyen új kihívásokkal kell szembenéznie az igazságügyi írásszakértőnek? Ezekre a kérdésekre keresi a választ az előadó.

Dede Éva: A zaklatás új formái

Mi a zaklatás? A hagyományos, már ismert formák mellett (pl. fenyegetés, verés, károkozás a tulajdonban, kiközösítés) az informatikai világ más eszközöket kínál (pl. személyes események nyilvánossá tétele az áldozat tudta, akarata ellenére, hamis képek, információk megosztása, mém). Ezek az eszközök jobban rejtve maradnak az áldozat előtt, sokkal könnyebb végrehajtani a "támadásokat", sokkal nagyobb közönséghez, több szemlélőhöz jut el, s bántó kommentek további fájdalmat, sérülést okoznak. Mit kell és lehet tenni a zaklatás új formái ellen?

Főző Eszter, iü. nyelvész szakértő (Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Szakértői Intézet): „Valami régi, valami új” – nyelvész szakértői gyakorlat a Szakértői Intézetben

Előadásom alapvetően két szó, a „rég” és az „új” köré épül. Korábban a nyelvész szakértői feladatokat az írásszakértők látták el (ti. a szakvéleményben szövegnyelvészeti megállapításokat tettek), manapság a hangszakértők is nyilatkoznak véleményükben nyelvész szakértői vonatkozású kérdésekben (gondolok itt a beszélőazonosításra vagy a beszélői profilalkotásra); a szakterület máig egyetlen magyar nyelvű összefoglaló műve közel 40 éve jelent meg, ugyanakkor a benne foglalt elemzési eljárások és módszerek a mai napig érvényesek; régebben a vizsgálati anyagok papírra/falra készültek általában kézzel/írógéppel, és a szövegjellegükhöz kétség nem fért, napjainkban az instant, online szövegek a terep, és szövegszerűségük sokszor megkérdőjelezhető; ami 20-30 évvel ezelőtt egyedi nyelvhasználati jegy volt, az ma tömegsajátosság, vagy mint sajátosság, nem is létezik; eddig azt tartottuk, hogy a szubjektivitás és a bőbeszédűség a női fogalmazókra jellemző, ám... Az esettanulmányokra épülő, kérdéseket felvető prezentációban igyekszem arra helyezni a hangsúlyt, hogy a „rég” és „új” nem egymás ellentétei, hanem egymást feltételező kijelentések; van mit tanulnunk a régiből, hogy az újat megértsük.

Garamvölgyi László: József Attila halála: amiről az írások vallanak

Kriminológiai, kriminalisztikai szempontból vizsgáltam meg József Attila halálát. Sok-sok év távlatából, élő szemtanúk nélkül, csupán a ránk maradt dokumentumok alapján. Az utolsó nap eseményeinek rekonstruálásában elsősorban a ránk maradt dokumentumok; táviratok, jelentések, jegyzőkönyvek, halottvizsgálati bizonyítvány és a testvérek visszaemlékezései adtak támpontot. A baleset változatot erősíti, hogy nincs szó tipikus öngyilkosságról, a kötőnek oka sem lett volna az öngyilkosságra, hiszen terveket szőtt, bizakodó volt. Búcsúlevelet sem hagyott... De a legtöbbet a halottkém jelentése bizonyítja, ami ott áll a papíron feketén-fehéren; részletesen taglalja, hogy a halotton hol, milyen sérülések találhatók. Ez alapján, valamint a korabeli tehervagonok szerkezetét vizsgálva pontosan leírható az eset forgatókönyve. Halálát nem lehet elegáns nagyvonalúsággal vagy lexikoni tömörséggel elintézni. Szomorúan tapasztaltam, hogy még az autentikus forrásnak vélt dolgozatok is kozmetikáznak, a felületesebbje pedig fenntartások nélkül fogadja el az öngyilkosságot. Holott már a halálakor - igaz, az egyszerű falubeli emberek - megfogalmazták a nikodémuszi szkepszist: lehet, hogy tényleg baleset volt?! (...) Eretnekségnek tűnhet, hogy zsarú létemre kotnyeleskedem, de semmilyen merényletre nem készülök az irodalomtörténet ellen, pusztán kriminalistaként iparkodom rekonstruálni a történetet, ami ilyen idő távlatában kevés sikerrel kecsegtet. Ám, ez most már nem is lényeges, mert - József Attila után szabadon - kutattam, de mit érdekel a kutatás maga! Gyermeki áhítattal vettem kezembe személyes tárgyait, lapozgattam noteszét, fecnikre írt gyöngyszemeit, elhalványult fotóit... Ez maga a beteljesülés: a kezdet és a vég.

Nagy Levente Péter: Nyelvész szakértés devizahiteles perekben

A pénzügyi válság következtében tömegessé vált devizahiteles perekben egyre több adós érvel azzal, hogy bár a szerződés szerint a közjegyző felolvasta és elmagyarázta nekik a szerződést, ez

csak szabványszöveg, a valóságban képtelenség felolvasni ennyi oldalt a szokásos ügyintézési idő alatt. Az előadásból kiderül, hogy két különböző nyelvész szakértői módszerrel is igazolható ez a védekezés.

Ránki Sára: A szavak ereje. Egy szöveg mint gyűlöletbeszéd

Még sok ágát nem ismerjük az igazságügyi nyelvészetnek. Nem mondhatjuk, hogy mindent tudunk róla. A társadalmi szerkezetek átalakulásával újabb területei jelennek meg. A gyűlöletbeszéd elemzése nemcsak kutatói feladat, hanem társadalmi felelősségvállalás is.

Sófi Gyula: A befolyásolás mintázatai a gyermekek előadásmódjában

Az előadás bemutatja, hogy az igazságügyi gyermekpszichiáter szakértő milyen élethelyzetekben találkozik a nyelv és a kommunikáció zavaival, azokat hogyan kezeli, belőlük milyen következtetéseket von le. Az előadás kitér arra is, hogy miként lehet a gyermek előadásmódja és szókészlete alapján megállapítani, hogy az elmondottak megtörténtek-e, avagy felmerül a befolyásolás, valótlan állítás gyanúja. Az emberi (gyermeki) gondolkodás intakt, összerendezett voltát a külső szemlélő, bizonyos esetekben a szakértő, a használt beszéd (szókincs és grammatika) és a viselkedési mintázat elemzéséből ítéli meg. Speciális helyzetet teremthet a szakértő számára a terhelt vizsgálata olyan esetekben, amikor a szakértő által "ismert" nyelv helyett a vizsgált személy a szavakat eltérő jelentéstartalommal használja vagy éppen ismeretlen szavakból (börtönszleng) fűzi fel gondolatait. Az előadó mindezt az igazságügyi szakértői tevékenységéből hozott gyakorlati példákkal szemlélteti.

Szegedi Zoltán: A zsarolólevelek és a nyelvhasználat torzításának figyelembevétele a nyelvi profilalkotás során

A kriminalisztikai nyelvészet feladatai közé tartozik az anonim vagy pszeudonim írások, így például a zsarolólevelek szerzőjének azonosítása összehasonlításra alkalmas szöveg minta alapján, vagy ennek hiányában nyelvi profiljának megalkotása a nyelvhasználat bizonyos jegyeinek segítségével. Előadásomban bemutatom két kísérlet eredményeit, ismertetem a torzítás fajtáit, és azokat az indikátorokat, amelyek a torzításra utalnak, amelyek segítségével tehát a szerző valódi énjéhez közelebb kerülhetünk. A kísérletek azt is bizonyították, hogy még a felsőfokú végzettségű (tehát anyanyelvüket jól ismerő és tudatosan használó) személyek torzítása is leginkább a helyesírás és a lexémák szintjére korlátozódik. Az előadás befejezésekként röviden kitérnék a nyelvészet és a személyiségpszichológia közös területére.

Tatár Zoltán: Beszélőazonosítás és beszélőprofil-készítés.

Mindkét szakkérdésben a hangtechnikai szakértő hivatott szakértői véleményt adni. A kérdéses személy beazonosítása a nyomozás során és a bírósági szakaszban is fontos bizonyíték lehet. Annak érdekében, hogy a szakértő megfelelő alapossggal járjon el a bizonyítás során, mára szükségessé vált több vizsgálati módszer alkalmazása. Legújabbban a biometrikus beszélőazonosítást is alkalmazzák a szakértők, azonban az eredmények összehangolása más vizsgálati eredményekkel, nem egyszerű feladat. A kérdéses beszélő egyes csoporttulajdonságainak megállapítása a nyomozó munkáját segíti. A beszélőprofil nem bizonyíték, hanem hipotézis, amit a nyomozó leellenőriz és bizonyítékokkal támaszt alá. A hatékony munkavégzés érdekében a szakértői módszertan mellett jelentős fejlesztésen kell átesnie a profilkészítés ügymenetének is.

Terbe Ernő: Az összehasonlító írásvizsgálat mint a személyazonosítás eszköze. Az írásszakértői azonosító vizsgálat folyamata

Az előadás általános bemutatást ad az írásszakértői területről, kitérve a kézírás jellegzetességeire, az írássajátosságok azonosító értékére, az írás alapján történő személyazonosítás feltételeire és az azonosítási folyamat szakaszaira (1. sajátosság feltárás, teljes körű elemzés, 2. összehasonlítás, 3. az összehasonlító vizsgálat adatainak értékelése, 4. következtetés), végül bemutatja a szakértői következtetések formáit és fajtáit.